

**Aanbevelingen bouwstenen
Beleidsnota
Buitenlandse Handel &
Ontwikkelingssamenwerking**

women
Dutch Gender Platform

Behoud en versterk de inzet op gendergelijkheid en vrouwenrechten in het gehele BHOS-beleid

Til gender mainstreaming naar een hoger plan in het brede BHOS-beleid

Het is van groot belang dat gendergelijkheid en vrouwenrechten zowel een dwarsdoorsnijdend thema als eigenstandig onderdeel van het BHOS-beleid blijft. In de beleidsnota “Investeren in Perspectief” zijn belangrijke stappen gezet: SDG 5, de inzet op gendergelijkheid en empowerment van vrouwen en meisjes, stond centraal als doel van alle onderdelen van het BHOS-beleid. Maar om dit doel werkelijk na te streven is intensivering nodig. Gendergelijkheid is een mensenrecht. Met de veerkracht van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit als uitgangspunt moeten we ons inzetten hard bevochten rechten en vrijheden, zoals het (lichamelijk) zelfbeschikkingsrecht, politieke participatie, economische zelfstandigheid en toegang tot SRGR diensten, tot een realiteit te maken.

Vaak wordt naast het perspectief van vrouwenrechten als mensenrechten gewezen op de noodzaak van het werken aan gender voor ontwikkeling. Voor ontwikkeling op economisch, gezondheids- en veiligheidsvlak zijn we *penny wise pound foolish* als we geen oog hebben voor gender. Daar voegen we graag een perspectief aan toe: wat de consequenties zijn van beleid dat niet gender responsief wordt uitgevoerd. Ofwel, wanneer beleid bestaande ongelijkheden tussen vrouwen, mannen en gender non-conforme personen niet erkent noch aanpakt. Er verschijnen namelijk nog steeds kaders, opdrachten voor de evaluatie van beleid en instrumenten waarin een gender perspectief ontbreekt. Te vaak nog wordt gender gezien als een leuk extraatje. Terwijl de structuren rondom gender in de landen waarin het BHOS-beleid wordt geïmplementeerd, net als in Nederland, alom aanwezig zijn. En deze structuren zijn “*Male by Design*”.

Deze structuren worden voor lief genomen. Het gevolg hiervan is niet slechts een effectiviteitsverlies. Het gevolg is dat Nederlandse investeringen bijdragen aan het versterken van patriarchale normen ter plaatse. Er worden organisaties gesteund (inclusief multilaterale organisaties) die werken volgens heersende gendernormen - met bijvoorbeeld volledig mannelijke beslisorganen. Banken die land als onderpand voor een lening vragen en daarmee vrouwen die geen landeigenaar kunnen zijn buitensluiten. Organisaties die alleen werken met het hoofd van de huishouding - de man. En daarmee wordt met Nederlands geld ongelijkheid gelegitimeerd. Om de positie van vrouwen te verbeteren moeten we niet alleen investeren in vrouwen maar juist ook in het veranderen van de belemmerende structuren om hen heen. Sociale normen, instituties, wetgeving.

Als we werkelijk willen bijdragen aan meer gelijkheid zullen we gender mainstreaming naar een veel hoger plan moeten trekken. Dat betekent dat voor alle beleidsterreinen van het buitenlandbeleid het duidelijk moet zijn hoe deze gendergelijkheid en vrouwenrechten bevorderen. Gebeurt dit niet, dan is het risico groot dat beleidsonderdelen niet met elkaar rijmen en elkaar zelfs tegenwerken. In alle instrumenten waarover het Ministerie beschikt moet het bijdragen aan gendergelijkheid een “sine qua non” zijn.

Gelukkig zijn hiervoor een aantal handvatten: de IOB evaluatie ‘*Gender Mainstreaming in the Dutch Ministry of Foreign Affairs*’¹, het derde EU Gender Action Plan (GAP-III)² en de eind 2021 aangenomen Tweede Kamer motie Piri c.s.³ met betrekking tot GAP-III.

¹ <https://open.overheid.nl/repository/ronl-3f7b2b9b-78ad-490b-8988-ad44b0acb030/1/pdf/iob-rapport-gender-mainstreaming-beleid.pdf>

² https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_en.pdf

³ <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=d059c56d-7587-437e-9660-dc6b2c5f8006&title=Motie%20van%20het%20lid%20Piri%20c.s.%20over%20een%20implementatieplan%20gendermainstreaming%20.pdf>

Aanbevelingen

1. Verstevig gender mainstreaming in structuur, capaciteit en middelen in alle directies die programma's of beleid ontwikkelen, uitvoeren en monitoren. Alloceer hiervoor budget en maak van gender mainstreaming naast een, programmatische, ook een politieke prioriteit.
2. Zet in op senior gender focal points met duidelijke taakomschrijving, middelen en mandaat in alle directies van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Ook binnen de politieke tak van het ministerie.
3. Beleg de verantwoordelijkheid voor aansturing en verantwoording op gender mainstreaming bij de ambtelijke leiding van het ministerie.
4. Implementeer reeds toegezegde acties door het kabinet n.a.v. de IOB evaluatie gender mainstreaming zoals een verplichte gender cursus en de opname van kennis van gender in de functieprofielen van alle medewerkers.
5. Ontwikkel n.a.v. de aangenomen motie Piri c.s. een implementatieplan gender mainstreaming conform GAP-III, om te voldoen aan 85% gender mainstreaming in al het buitenlandbeleid.

Pak door op de voortrekkersrol van Nederland op gendergelijkheid en SRGR

Gendergelijkheid, vrouwenrechten, en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Ze zijn verweven met elkaar én afhankelijk van elkaar. Dat is iets wat al jaren wordt gereflecteerd in het Nederlandse Ontwikkelingssamenwerkingsbeleid. En dat blijft nu, met de grote druk die COVID-19 op ons werk heeft gelegd, én met groeiende oppositie tegen deze rechten, cruciaal.

Seksuele en reproductieve gezondheid en rechten (SRGR) zorgen ervoor dat mensen hun leven in vrijheid kunnen indelen. Als je kan kiezen of, wanneer, met wie, en hoeveel kinderen je wilt, betekent dat ook dat je je opleiding kunt afmaken, je meer kans maakt op een baan en daarmee op financiële en sociale stabiliteit. Vooral voor vrouwen en hun emancipatie is dit belangrijk – want ieder jaar zijn er nog steeds meer dan 200 miljoen vrouwen wereldwijd die niet zwanger willen worden, maar geen toegang hebben tot anticonceptie. Voor de ontwikkeling en autonomie van al die vrouwen en meisjes in al hun diversiteit, en hun positie in de maatschappij, is toegang tot SRGR een cruciale randvoorwaarde. Daarnaast staan SRGR voor het recht op een vrije partnerkeuze, op toegang tot goede gezondheidszorg, en op het recht om jezelf te uiten. Zowel op straat en op je werk, als in politieke processen. Het streven naar SRGR en zelfbeschikking vereist het ontmantelen van schadelijke, patriarchale normen. SRGR gaat dus hand in hand met gendergelijkheid.

Maar die relatie werkt ook andersom. We zien steevast: in landen waar vrijheid, gelijkheid en democratie niet meer vanzelfsprekend zijn, sneuvelt het recht van vrouwen op zelfbeschikking snel. Die trend, waarbij de rechten van vrouwen, meisjes, en LHBTIQ+-personen worden uitgehold, groeit in de EU en in partnerlanden van Nederland. De pushback op seksuele en reproductieve rechten zien we in VN-gremia en ook in Nederland zelf. Een inmiddels bekend voorbeeld, maar daarom niet minder schokkend, zijn de anti-LHBTIQ+-zones in Polen en de gevaarlijke anti-abortuswetgeving in datzelfde land. Hongarije en Polen ondertekenden met 32 andere landen de zogenaamde Geneva Consensus Declaration, die toegang tot abortus wil inperken.

Aanbevelingen

1. De inzet van Nederland is de afgelopen jaren cruciaal gebleken en heeft de levens van miljoenen mensen verbeterd. En dat blijft nodig. Prioriteer de noodzaak van SRGR en gendergelijkheid in de aankomende BHOS-nota. Veranker de inzet op gendergelijkheid en SRGR ook in de Afrika-strategie en de Global Health Strategie.
2. Zet in op vernieuwende oplossingen, zoals het verbinden van digitalisering en innovatie aan gezondheid en emancipatie. Betrek jongeren in elke stap van het besluitvormings- en beleidsproces.
3. Blijf werken aan de opvolging van de *Nairobi Summit*⁴ over SRGR en het *Generation Equality Forum*⁵ over gendergelijkheid. Maak daarbij actief gebruik van de brede netwerken, innovatie en kennis uit de lopende strategische partnerschappen.

---

⁴ <https://www.nairobisummitcpd.org/>

⁵ <https://forum.generationequality.org/>

Bied gericht hulp aan vrouwen en meisjes in noodsituaties

Hulp aan vrouwen en meisjes in acute perioden van crisis en nood en bij wederopbouw en herstel op de langere termijn, is nog onvoldoende gebaseerd op de werkelijke behoeften van deze vrouwen en meisjes. Lokale vrouwenorganisaties en -groepen die eerstelijns hulp verlenen, worden daarbij nog regelmatig over het hoofd gezien bij de ontwikkeling, uitvoer en monitoring van internationale hulpprogramma's.

Vrouwen, meisjes en gender non-conforme mensen in humanitaire crisis worden disproportioneel geraakt: door scheiding van gezinsleden, discriminatie en geweld omdat zij vrouw of non-binair zijn, en door onvoldoende toegang tot voedsel en andere basisvoorzieningen. Ruim 60% van de cases van te voorkomen moedersterfte vindt plaats in humanitaire settings. Een ruime meerderheid van de intern ontheemden is vrouw.⁶ Seksueel en gender-gerelateerd geweld, door vreemden of partners, stijgt ook in humanitaire settings, waarbij vrouwen en meisjes bij hun dagelijkse bezigheden veel risico lopen en daardoor beperkt worden in hun bewegingsvrijheid, zoals bijvoorbeeld vrouwen en meisjes in Somalië eind 2020 aangaven.⁷

Alle vrouwen en meisjes die geraakt zijn door conflicten en humanitaire crises moeten - ook over langere perioden - toegang krijgen tot een breed palet van medische, geestelijke en psychosociale ondersteuning. Een en ander zonder onderscheid, gendersensitief, *survivor-centered* en op maat. Dit omvat ook toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidszorg, informatie en seksuele voorlichting, voor vrouwen, mannen, meisjes en jongens. Coördinatie en samenhang tussen verantwoordelijke ministeries, hulpinstanties en lokale gendergelijkheids- en vrouwenorganisaties staat daarbij centraal. Dit geldt voor vrouwen en meisjes in (post-) conflictlanden en in Nederland, waaronder in de asielopvang.

Voor effectieve humanitaire interventies zijn gedegen en frequente gender- en conflictanalyses noodzakelijk, zodat binnen de complexiteit van humanitaire crises voldoende rekening gehouden wordt met de verschillende behoeften en kwetsbaarheden van vrouwen, mannen, gender non-binaire personen, inclusief minderjarigen en LHBTQI+ personen. Daarmee verbetert de toegang tot humanitaire diensten zoals bescherming; onderwijs; water, sanitatie en hygiëne; opvang; gezondheidszorg, inclusief toegang tot seksuele en reproductieve gezondheidsdiensten; voedsel en/of cashtransfers.

Aanbevelingen

1. Maak het verzamelen van *gender and age disaggregated data* en de uitvoer van gender analyses om de verschillende hulpbehoeften van vrouwen, mannen, meisjes en jongens, en gender non-conforme mensen, te achterhalen in humanitaire settings verplicht.
2. Monitor de impact van humanitaire programma's op vrouwen en meisjes, en pas de programma's aan waar nodig. Registreer en deel *good practices* van gender responsieve en/of transformatieve humanitaire respons, bijvoorbeeld in het kader van de *Dutch Relief Alliance* (DRA).
3. Motiveer coördinatie tussen hulporganisaties en vrouwengroepen of -organisaties die werkzaam zijn in de humanitaire hulp, ter bevordering van samenhang en impact. Prioriteer samenwerking met lokale (vrouwen)organisaties en groepen bij de ontwikkeling, uitvoering en monitoring van beleid en interventies. Geef daarbij ruimte aan leiderschap van vrouwenorganisaties.

---

⁶ https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/s_2021_827.pdf

⁷ [Gender Analysis of the Impact of Recent Humanitarian Crises on Women, Men, Girls, and Boys in Puntland State in Somalia \(openrepository.com\)](https://openrepository.com/)

Onlosmakelijk verbonden: Gender & Klimaat

In ons internationale handels- en ontwikkelingsamenwerkingsbeleid zijn grote stappen mogelijk die van belang zijn voor zowel vrouwenrechten als de klimaatcrisis. Op het gebied van klimaat zijn er afgelopen de tijd goede stappen gemaakt. Zo is met de ondertekening van de *Glasgow Statement* in 2021⁸ momentum gecreëerd door de steun aan fossiele exportactiviteiten per 2022 stop te zetten. En in het *Green Climate Fund*⁹ maakt Nederland zich hard voor de implementatie van sterk genderbeleid.

De komende drie jaar zijn essentieel om de ingezette koers te bestendigen. De nieuwe BHOS-beleidsnota en Internationale Milieu- en Klimaatbeleid kunnen elkaar zeker op dit vlak versterken.

De klimaatcrisis is niet slechts een technisch vraagstuk. Het hangt nauw samen met gelijkheid in het algemeen en vrouwenrechten in het bijzonder.¹⁰ In ons brede buitenlandbeleid is het zaak beleid te formuleren die zowel een effectief antwoord geeft op de klimaatcrisis als rekening houdt met de heersende ongelijkheid tussen het globale noorden – als grootste veroorzaker van klimaatverandering - en het globale zuiden dat de grootste impact ondervindt. Ongelijkheid ook tussen mensen die de middelen hebben zich te weren tegen klimaatverandering en de grote groepen die niet over dergelijke middelen beschikken: mensen in sloppenwijken, inheemse volken, mensen van kleur.

Miljarden mensen voelen nu al de dubbele last die veel gemeenschappen voelen door de klimaatcrisis en conflicten. Meer dan de helft van de staten in de wereld die het kwetsbaarst zijn voor klimaatverandering (14 van de 25)¹¹, worden getroffen door conflicten. De klimaatcrisis versterkt bestaande sociale, politieke en economische kwetsbaarheden, die kunnen leiden tot sociale spanningen en gewelddadige conflicten. Hierdoor nemen humanitaire behoeften toe.

Vrouwen worden aantoonbaar harder geraakt dan mannen. Dat komt door traditionele rollenpatronen, en structurele ongelijkheden als het gaat om landrechten of toegang tot water, financiering of klimaat-relevante informatie. Vrouwen zijn ook zwaar ondervertegenwoordigd aan beleidstafels waar politieke en financiële beslissingen worden genomen. Dit staat in schril contrast met de rol die vrouwen over de hele wereld spelen in de strijd tegen klimaatverandering. Ze implementeren duurzame manieren van land en waterbeheer, zetten zich in voor behoud van bos en biodiversiteit en staan op tegen fossiele en andere investeringen die de klimaatcrisis verder verdiepen. Tevens kunnen verschuivende sociale normen aanknopingspunten creëren voor de economische empowerment van vrouwen en voor hun deelname aan politieke besluitvorming, conflictpreventie en vredesopbouw. Wanneer deze dynamiek echter wordt genegeerd, kunnen nieuwe risico's en kwetsbaarheden ontstaan voor de vrouwen in de frontlinie van de klimaatcrisis.

Aanbevelingen

1. Analyseer al ons beleid op klimaatimpact en de impact op vrouwen in al hun diversiteit. Onze economische activiteiten in het buitenland zorgen nog regelmatig voor klimaatvervuiling, aantasting van ecosystemen of armoede. Denk aan ontbossing voor soja – het veevoer voor onze koeien, of vrouwenrechten schendingen bij fossiele projecten. Zorg ervoor dat klimaatgerelateerde risico's omtrent vrede en veiligheid onderdeel van de impactanalyses zijn.
2. Verzeker dat het Nederlandse klimaatbeleid niet bijdraagt aan het vergroten van een kwetsbare positie van vrouwen – wat we zien bij de aanleg van kustbeschermingswerken of de aanplant van

⁸ <https://ukcop26.org/statement-on-international-public-support-for-the-clean-energy-transition/>

⁹ <https://www.greenclimate.fund/>

¹⁰ ActionAid, Both ENDS, WECF & WO=MEN Dutch Gender Platform (2021), [Onlosmakelijk verbonden: Gendergelijkheid, Klimaat en Biodiversiteit](#)

¹¹ 7 things about climate change and conflict | ICRC: <https://www.icrc.org/en/document/climate-change-and-conflict>

- monoculturen voor Co2 compensatie. Zet de gender doelstellingen van klimaatfondsen en programma's op papier, dan ook om in strikte criteria en actieve monitoring.
3. Identificeer door vrouwen geleide antwoorden op de klimaatcrisis en versterk deze, via zowel de Handels- als OS-agenda. Zet in op agro-ecology, inclusief waterbeheer, en het creëren van toegankelijke duurzame energiesystemen, met een leidende rol voor vrouwen.
  4. Integreer de link tussen klimaatverandering en conflict nadrukkelijker in de uitvoering van de *Women, Peace & Security* (WPS) agenda.
  5. Zorg dat vrouwen van lokaal tot aan internationaal onderhandelingsniveau evenveel toegang hebben tot beslissingen over klimaat en biodiversiteit en steun de vrouwen die aan tafel zitten. Hierop is nog een wereld te winnen.
  6. Versterk innovatieve financieringsmechanismen. Klimaatfinanciering uit onze OS-gelden - via bilaterale kanalen, Internationale Financiële Instellingen (IFI's) of fondsen zoals het *Green Climate Fund* en FMO's *Dutch Fund for Climate and Development*¹² – bereiken nu namelijk amper de lokale vrouwengroepen die met innovatieve klimaatinitiatieven komen. Zorg ervoor dat het geld ook terecht komt bij mensen in door conflict getroffen gebieden.

¹² <https://thedfcd.com/>

Bescherm en vergroot de civiele ruimte voor gendergelijkheids- en vrouwenrechtenorganisaties en individuele activisten

Intensiveer de samenwerking met de strategische partnerschappen op civiele ruimte

Wij pleiten voor een intensievere samenwerking tussen de Nederlandse overheid en de strategische partnerschappen. Samen kunnen we de ruimte voor activisme op gendergelijkheid en SRGR beschermen en vergroten. Beiden actief in het internationale speelveld, en in nauw contact met partners die Nederland mét ons ondersteunt. Daar zitten de verhalen. Zowel de positieve veranderingen, zoals we die gelukkig vaak zien, als de knelpunten duiken bij deze partners het eerst op. Knelpunten in de sociale, politieke en financiële ruimte voor het maatschappelijk middenveld.

Zoals het draconische wetsvoorstel in Ghana, waarbij de regenboog gemeenschap, plus iedereen die voor hen opkomt, 10 jaar cel mag verwachten. Bedoeld om LHBTI-activisten en hun medestanders af te schrikken. Gelukkig konden we samen met onze partners direct in gesprek met de Nederlandse ambassade in Ghana, en ook bij hen sloeg de angst om het hart. Het gaat niet de goede kant op.

Of neem *disability inclusion*. De meeste instanties bereiken vrouwen (en anderen) met een beperking nog nauwelijks, bij gebrek aan *disability inclusion policies*. Zo blijven ze uitgesloten van kansen om zich te ontwikkelen. Terwijl juist zij de barrières die zij ervaren kunnen aanwijzen. Het zijn vooral maatschappelijke organisaties die hen daarin ondersteunen en een podium geven.

En ook een voor de leek saai VN overleg, is voor ons vaak een Hollywood-film. Met intimidatietactieken waarbij je een plastic embryo in de hand krijgt gedrukt, waar confrontaties over de rechten van sekswerkers bijna fysiek worden, en ook online wordt 'ingebroken' en hakenkruizen op het digitale scherm worden getekend om ons werk te verstoren.

Dat wij, het maatschappelijk middenveld dat opkomt voor gendergelijkheid en vrouwenrechten, zich opstelt als waakhond en soms zelfs als 'luis in de pels', kan soms schuren. Maar zo houden we elkaar scherp. Wederkerig dus. Ook als wij niet elk pragmatisch obstakel zien, of als de overheid geen ruimte ziet voor net een tandje progressiever, zijn we elkaars bondgenoten. Gelukkig maar. Want wij allen werken met activisten die zouden wensen dat hun overheid ook zo achter hen stond.

We hebben de Nederlandse inzet nodig om de civiele ruimte in partnerlanden en internationale gremia te beschermen en te vergroten. Zoals de filosoof Avishai Margalit het verwoordde: een staat moet fatsoenlijk zijn, een samenleving en beleid nastreven waarin mensen in hun waarde worden gelaten en met respect bejegend worden. Een samenleving met een overheid, die een deel van haar inwoners categorisch vernedert, zoals het gebrek aan toegang tot veilige abortus doet, is onfatsoenlijk. Zo ook het ontkennen van de arbeidsrechten van sekswerkers, evenals het achterhouden van adequate informatie over seksueel welzijn aan schoolkinderen.

Aanbevelingen

1. Nederland moet zich internationaal sterk blijven maken voor alle activisten die strijden voor de broodnodige ruimte op gendergelijkheid. Laten we bondgenoten blijven en richting die overheden die rechten en ruimte proberen uit te hollen, zelfs een waakhond of luis in de pels.
2. Werk nog nauwer samen met het maatschappelijk middenveld en individuele activisten om gemarginaliseerde groepen te bereiken. Zowel vanuit de strategische partnerschappen als in het brede BHOS-beleid. Dat is inclusief toegang tot financiering, betrekken bij ontwikkeling/evaluatie van beleid en programma's. Naast vroege waarschuwingen, maakt een nauwe samenwerking het BHOS-beleid sterker, waar dit kan worden aangevuld met de geleefde ervaringen van de doelgroep.

Bestrijd de toename van geweld tegen en intimidatie van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers (WHRDs) door de anti-gender beweging

In de afgelopen jaren is de invloed van anti-gender bewegingen wereldwijd toegenomen, waardoor vrouwelijke mensenrechtenverdedigers (WHRDs) en vredesactivisten worden blootgesteld aan geweld en intimidatie. Hoewel dit ook geldt voor mannelijke mensenrechtenverdedigers, verschilt de mate en het type geweld op basis van gender. De inperking van de vrijheden van vrouwenrechtenactivisten en vredesopbouwers heeft op de korte en lange termijn impact op de stabiliteit, goed bestuur en wederopbouw van een land.

Wanneer vrouwen deelnemen aan geweldloze massabewegingen, hebben die bewegingen meer kans van slagen en leiden zij eerder tot een democratisch overheidsbestel. Met andere woorden, politiek actieve vrouwen zijn een bedreiging voor autoritaire en autoritair-georiënteerde leiders.

Uit rapporten en getuigenissen van WHRDs blijkt de laatste jaren een stevige toename van seksueel geweld, (cyber)intimidatie, beperkende wetten en andere vormen van fysieke, mentale en economische intimidatie en aanvallen. Tegelijkertijd krimpt wereldwijd de maatschappelijke ruimte om samen te komen en worden kritische stemmen onderdrukt. De anti-gender beweging heeft een negatieve impact op de participatie van WHRDs in internationale fora. Briefers uit het maatschappelijk middenveld moeten zich bijvoorbeeld terugtrekken uit internationale consultatiesessies - zoals bij de VN-Veiligheidsraad - omdat zij bij deelname worden bedreigd of geïntimideerd door de overheid of andere actoren.¹³

Bestaande rechten van vrouwen en gender non-conforme personen komen door deze tegenbeweging in de verdrukking. Vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en vredesopbouwers lopen vanwege hun kritiek op bestaande machtsstructuren bovendien extra kans op (seksueel en) gender-gerelateerd geweld. De genoemde situatie is niet alleen verontrustend vanwege de aantasting van de verworven rechten en lichamelijke integriteit van individuele WHRDs. Ook staat het werk van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en activisten ermee onder druk. Dat is van groot belang voor het vergroten van gendergelijkheid, versterken van sociale cohesie, naleving van mensenrechten en vredesopbouw. Wereldwijd nemen WHRDs leidersrollen in binnen organisaties, groepen en bewegingen die grote maatschappelijke veranderingen teweeg brengen.

Het werk en de individuele vrijheden van WHRDs moeten in het binnenland en buitenland actief worden beschermd en verdedigd. Juist via het ondersteunen van maatschappelijke organisaties en vrouwenrechtenorganisaties die zich tegen bovengenoemde trends keren.

Aanbevelingen

1. Wijs patriarchaal autoritarisme expliciet af, en doe dat in multinationaal coalitieverband. Faciliteer deling van kennis en technische vaardigheden in de strijd ertegen. Organiseer een top of conferentie met een multilaterale groep landen of een regionale of mondiale organisatie, om dit een impuls te geven. Faciliteer dat vrouwen en hun voorvechters uit de hele wereld samenkomen om hun ervaringen en strategieën uit te wisselen.
2. Maak de bescherming van individuele en georganiseerde vrouwenrechtenactivisten en vredesopbouwers prioriteit in het Nederlands mensenrechtenbeleid evenals in de landenprogramma's van Nederlandse missies, conform de VN Verklaring (1998) en de EU-

---

¹³ <https://news.un.org/en/story/2022/01/1109992>, <https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2022/01/protecting-womens-participation-ministerial-level-open-debate.php>, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=24232&LangID=E>, <https://www.amnesty.org/en/documents/act30/1139/2019/en/>, <https://kvinnaatillkvinna.se/wp-content/uploads/2018/03/kvinna-till-kvinna-suffocating-the-movement-report-eng-2018.pdf>, <https://digitallibrary.un.org/record/1663970>

- richtlijnen (2008¹⁴) voor mensenrechtenverdedigers. Focus in beide op de specifieke beschermingsbehoeften van (jonge) WHRDs.
3. Bouw internationale support netwerken met gelijkgestemde landen en posten. Werk daarbij samen met (inter)nationale netwerken van maatschappelijke organisaties, ook van diaspora vrouwenorganisaties in Nederland. Prioriteer de veiligheid van vrouwenrechten-activisten ook in strategische partnerschappen.
  4. Investeer blijvend en lange termijn in vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en feministische sociale bewegingen. Ook in tijden van crisis en gewapend conflict. Biedt de mogelijkheid tot flexibele basisfinanciering om het werk van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers veilig te stellen, inclusief de financiering van beschermingsmaatregelen.
  5. Investeer in kennis over de intersectie van gender met diversiteitsfactoren, zoals seksuele oriëntatie, geloofsovertuigingen, sociale klasse en etniciteit bij beleidsmakers en posten. Inheemse WHRDs wiens cultuur, religie en grondgebied niet worden erkend of beschermd, hebben te maken met andere uitdagingen dan WHRDs uit politieke hogere klassen. Maak daarom deelname aan structurele mensenrechten- en gender trainingen verplicht voor diplomatiek personeel op alle niveaus binnen ambassades.

---

¹⁴ https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/3958/EU%20Guidelines%20on%20Human%20Rights%20Defenders

Voorkom negatieve impact van (financiële) anti-terreurmaatregelen op vrouwelijke mensenrechtenverdedigers (WHRDs) en vrouwenrechtenorganisaties

Nederlandse (financiële) anti-terreur (C(F)T) maatregelen pakken regelmatig negatief uit voor het werk en de maatschappelijke ruimte van WHRDs en organisaties die werken aan gendergelijkheid en vrouwenrechten in fragiele en conflict contexten¹⁵. Deze maatregelen komen bovenop de sociale en politieke druk die deze individuen en organisaties ervaren als gevolg van hun kritische mensenrechtenwerk en/of omdat zij (inheemse of andere gemarginaliseerde) vrouwen of bijvoorbeeld de LHBTQI gemeenschap vertegenwoordigen. Op de lange termijn ondermijnt het de capaciteit van WHRDs, vrouwelijke vredeswerkers en mainstream humanitaire en ontwikkelingsorganisaties om overheden te controleren, noodzakelijke hulp en ondersteuning te bieden, of te werken aan cruciale politieke en sociale verandering.

Een voorbeeld is het wetsvoorstel 'Strafbaarstelling verblijf in terroristisch gebied', waardoor het belangrijke werk van vrouwelijke mensenrechten- en vredesactivisten en organisaties in gevaar komt. Als medewerkers van vredes-, ontwikkelings- en mensenrechtenorganisaties vervolgd kunnen worden zodra zij zich zonder toestemming in door Nederland aangemerkt terroristisch gebied bevinden, wordt de facto de implementatie van de Nederlandse beleidsprioriteiten rond inclusieve vrede en veiligheid door de Nederlandse overheid zelf onmogelijk gemaakt.

Als gevolg van C(F)T-maatregelen en *derisking* door banken, ondervinden vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en humanitaire en ontwikkelingsorganisaties regelmatig praktische obstakels zoals een geblokkeerde bankrekening, onmogelijkheid om geldtransfers over te maken of te ontvangen voor activiteiten of personeel, en onnodige *due diligence* eisen van financiële instellingen en donoren. Hierdoor kunnen vooral lokale partners die vaak in conflictsituaties werken niet worden ondersteund. De risico's worden volledig afgewenteld op deze lokale organisaties en mensenrechtenverdedigers. De effectiviteit van hun werk wordt ermee ondermijnd, waarmee ook de implementatie van het Nederlands beleid.

Aanbevelingen

1. Documenteer en monitor de effecten van C(F)T-maatregelen op maatschappelijke organisaties, waaronder lokale vrouwenorganisaties, conform VN-Veiligheidsraad Resolutie 2242 en de toezegging in het Nederlandse NAP1325-IV. Pas deze zo nodig aan om de autonomie, kritische stem en het cruciale werk van lokale vrouwenrechtenorganisaties te blijven ondersteunen en respecteren. Daartoe hoort ook het bewaken van de consistentie van C(F)T-maatregelen, en het aanspreken van en nemen van maatregelen tegen financiële instanties die mensenrechten schenden. Evenals het wegnemen van drempels voor maatschappelijke partners, ook in consortia, om problemen te melden.
2. Steun organisaties die zich sterk maken voor consistentie van C(F)T-maatregelen. Zorg dat maatschappelijke organisaties bij de uitvoer van door het ministerie van Buitenlandse Zaken gefinancierde projecten, niet alleen de kosten en risico's van C(F)T-maatregelen dragen.

---

¹⁵ WO=MEN Dutch Gender Platform & Human Security Collective (2019) *Protecting us by tying our hands*; CBF & Goede Doelen Nederland (2021) *Waar staan we nu?: Reflectie op het voorkomen van terrorismefinanciering in de goededoelensector*; Volkskrant (21-10-2020) *Jacht op fout geld brengt goede doelen in de problemen*; NOS (22-08-2021) *Hulporganisaties kunnen moeilijk geld overmaken door anti-terrorismereregels*; NRC (30-09-2021) *Voorlopig ligt de hulp aan Afghanistan stil – en dat raakt de Afghaanse burger*; Volkskrant (29-11-2021) *Door de jacht op terroristen en fout geld kunnen ook de brave vrijwilligers hun geld nergens kwijt*

Pak de leiderschapsrol op inclusieve vredes- en veiligheidsprocessen

Sta op voor de volledige uitvoer van de WPS-agenda

Wereldwijd is er sprake van een *pushback* op de *Women, Peace & Security (WPS)* agenda¹⁶. Overal staan vrouwenrechten onder druk, en het gebrek aan politieke wil van overheden om de volledige WPS-agenda te implementeren is een groot obstakel. Landen doen aan *cherry picking*, kiezen de onderdelen van de agenda uit die hen welgevallig is, of weigeren aangenomen VN-Veiligheidsraad resoluties en internationale verdragen uit te voeren. Multilaterale en nationale uitvoer van de agenda wordt tegengegaan door en in landen waar xenofobie, nationalisme en autoritarisme toenemen. De verantwoordingsmechanismen die de internationale gemeenschap heeft om op uitvoer van de agenda toe te zien, zijn allang niet meer toegerust op de huidige geopolitieke context, zoals we ook zien bij de aanval van Rusland op Oekraïne.

De stagnatie van de uitvoer van de WPS agenda is op meerdere vlakken zichtbaar. Zo heeft de WPS-agenda als belangrijk doel de inclusie van vrouwen bij preventie en vredesprocessen te bevorderen. Toch is deze inclusie nog lang niet op een acceptabel niveau. Hoewel de belangrijke rol van vrouwen in vredesprocessen vaak wordt onderstreept in de VN-Veiligheidsraad, waren tussen 1992 en 2019 wereldwijd slechts 13% van de onderhandelaars, 6% van de bemiddelaars en 6 procent van de ondertekenaars in belangrijke vredesprocessen vrouwen.¹⁷

De coronapandemie heeft de situatie alleen maar verergerd. Het percentage vrouwen in COVID-19 taskforces in conflict- en post-conflictlanden lag bijvoorbeeld maar op 25%.¹⁸ Daar waar vrouwen wel vertegenwoordigd waren, was dit vaak op uitvoerende, niet-besluitvorming posities. Vrouwelijke briefers uit het maatschappelijk middenveld worden nauwelijks uitgenodigd gehoord in reguliere landen bijeenkomsten van de VN-Veiligheidsraad. In vredesbesprekingen zoals met de Taliban, worden vrouwen vrijwel uitsluitend overhaast uitgenodigd voor gesprekken in zijkamertjes of aparte commissies.

Ondanks ruim 21 jaar aan commitments op het hoogste veiligheidsniveau, worden de doelen van de WPS-agenda stelselmatig over het hoofd gezien in *hard security* vraagstukken, of geïsoleerd in ontwikkelingsprogramma's. Deze programma's worden bovendien ernstig onder gefinancierd. Nauwelijks 1% van de wereldwijde financiering in fragiele of door conflict getroffen landen gaat naar vrouwenrechtenorganisaties. Slechts 5% van de ODA financiering is direct gericht op het versterken van de positie en rechten van vrouwen en meisjes in conflict contexten¹⁹. De uitvoering van Resolutie 1325 en de daaropvolgende resoluties vereist een consistent beleid dat gericht is op publieke erkenning, effectieve bescherming en strategische, flexibele en duurzame financiering voor maatschappelijke organisaties en vrouwelijke mensenrechtenverdedigers.

Inclusieve vredes- en veiligheidsprocessen zijn nodig voor effectieve en duurzame vrede en veiligheid. Bovenal is betekenisvol kunnen meebeslissen over je eigen toekomst en veiligheid een mensenrecht. Nederland dient zich ondubbelzinnig als een leider op dit gebied op te stellen, zich in duidelijke termen en te allen tijde vóór de WPS-agenda uit te spreken, en op te komen voor de uitvoerders ervan.

---

¹⁶ De WPS agenda komt voort uit de 10 VN-Veiligheidsraad Resoluties (1325, 1820, 1888, 1889, 1960, 2106, 2122, 2422, 2467 en 2493), samen met CEDAW General Recommendation 30 en het VN Wapenhandelsverdrag artikel 7.4.

¹⁷ United Nations Security Council (2020). Report of the Secretary-General on women peace and security (S/2021/827), para. 15. Data come from the Council on Foreign Relations, Women's participation in peace processes.

¹⁸ [s_2021_827.pdf \(securitycouncilreport.org\)](#)

¹⁹ <https://www.oecd.org/development/gender-development/Development-finance-for-gender-equality-2021.pdf>

Aanbevelingen

1. Implementeer alle Nederlandse commitments²⁰ rond Vrouwen, Vrede en Veiligheid, ook en structureel in *hard security issues*. Leg daar structureel verantwoording voor af, in Nederland, de EU en op VN niveau.
2. Ontwikkel een feministisch buitenlandbeleid en scherp in EU-verband een feministisch buitenlandbeleid aan. Kijk naar voorbeelden als Zweden, Mexico, Canada of Frankrijk. Garandeer gendermainstreaming in 85% van de activiteiten in het buitenland, conform de richtlijnen van het EU Gender Action Plan-III²¹.
3. Alloceer, conform VN standaarden, 15%²² van het ODA budget voor voldoende, flexibele, strategische en duurzame financiering aan maatschappelijke organisaties en vrouwelijke mensenrechtenverdedigers die betrokken zijn bij de uitvoer van de WPS-agenda. Pleit bij de internationale gemeenschap hier ook voor. Behoud deze focus, ook in tijden van conflict en crisis.
4. Prioriteer de ondersteuning van vrouwelijke mensenrechtenverdedigers en feministische vredesbewegingen in vredesprocessen, dwing indien nodig vrouwenquota af voor delegaties.

²⁰ https://www.nap1325.nl/assets/Women-Peace-and-Security_NAP-1325-IV_2020_Ned_versie.pdf

²¹ https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_en.pdf

²² <https://wps.unwomen.org/financing/>

Overbrug de kloof tussen *grassroots* bewegingen en (inter)nationale politieke processen

De kloof tussen vredesinitiatieven van *grassroots* bewegingen (*track 2*) en (inter)nationale politieke processen (*track 1*) groeit. Hierdoor ontbreken de behoeften en noden van vrouwen en meisjes t.a.v. vrede en veiligheid in het gros van alle vredesakkoorden.

Hoewel de (feministische) *grassroots* vredesbeweging meermaals (dreigend) geweld wist te stoppen of voorkomen, zoals in Sudan, Liberia, Colombia en Ierland, worden zij nauwelijks gehoord of geconsulteerd tijdens formele processen rond conflictpreventie en -resolutie. Ten tijde van de COVID-pandemie werden veel fysieke meetings naar online meetings verplaatst. Dat bood kansen voor een gelijk speelveld voor vrijwel iedereen met een computer en internet. Toch is de toegang tot (inter)nationale politieke processen voor de vrouwen die demonstraties leiden op straat, of zich inzetten voor vredesinitiatieven in de haarvaten van de samenleving, beperkt. De participatie van *grassroots* bewegingen en vredesactivisten in formele vredesprocessen en sessies van de VN-Veiligheidsraad is zelfs sterk gedaald sinds het uitbreken van de corona-pandemie.²³

Aanbevelingen

1. Prioriteer diplomatieke en financiële steun, samen met gelijkgezinde landen, aan vertegenwoordigers van vrouwen, jongeren en gemarginaliseerde groepen om vredesonderhandelingen en politieke processen betekenisvol te kunnen beïnvloeden en procesmatig mede vorm te geven. Steun deze groepen om bij te dragen aan een constructieve samenwerkingscultuur voor de toekomst.
2. Steun *grassroots* bewegingen met financiële middelen, reis- en visavereisten, zodat zij hun achterban tijdig en volledig kunnen consulteren, informeren en vertegenwoordigen. Voorkom dat activisten en hun organisaties bedolven raken onder ingewikkelde en omslachtige criteria.
3. Expertise om met digitale dreigingen, zoals het hacken van gevoelige informatie, om te gaan, ontbreekt vaak bij kleinere organisaties. Tegelijk is digitale communicatie vaak de levensader van *grassroots* activisten. Investeer in training en materiaal ter bescherming van digitale veiligheid van *grassroots* activisten en hun organisaties. Zodat zij zich blijvend kunnen inzetten op het vredesproces, op stabiliteit en het steunen van lokale vormen van democratie.
4. Steun blijvend, juist in crisissituaties, de (internationale) maatschappelijke organisaties die een brugfunctie spelen en *grassroots* bewegingen en activisten ondersteunen om hun stem in (inter)nationale politieke processen te laten horen.

²³ Het percentage vrouwelijke briefers uit het maatschappelijk middenveld daalde in de eerste helft van 2020 met 40 procent ten opzichte van de eerste helft van 2019, en bedroeg aan het eind van het jaar in totaal 28, evenredig verdeeld over thematische bijeenkomsten en landen specifieke bijeenkomsten. Zie: *United Nations Security Council (2021). Report of the Secretary-General on women peace and security (S/2021/827)*, para. 102: <https://undocs.org/S/2021/827>.

Demilitariseer de rol van mannen en jongens in preventie en resolutie van conflict

In veel samenlevingen worden mannen en jongens nog steeds gezien als de beschermer en kostwinner. Er is wereldwijd sprake van een gemilitariseerde kijk op masculiniteiten, waarnaar zij zich horen te gedragen. Bij (dreigend) conflict leidt dat eerder tot gewapend conflict. Gewapende conflicten kunnen alleen duurzaam transformeren wanneer die maatschappelijke rollen veranderen en demilitariseren.

Masculiniteiten beïnvloeden conflicten: ze vragen in patriarchale samenlevingen vaak om dwang, kracht, controle en geweld om geschillen en conflicten op te lossen. Conflicten militariseren masculiniteiten, waarbij 'echte mannen' de wapens oppakken en steeds meer bereid zijn geweld te gebruiken. Dit gebeurt in een context van gemilitariseerde masculiene buitenlandpolitiek, zoals we zien in Rusland en China. Internationaal komen daardoor inclusieve vrede en veiligheidsprocessen, waaraan vrouwen en mannen evenredig betekenisvol deelnemen, onder druk te staan. Evenals de focus op preventie van conflict, of geweldloze vormen van conflictransformatie, zoals erkend in de *Women, Peace & Security* (WPS) agenda.

Als mannen zich kunnen bevrijden van gemilitariseerde masculiniteiten, ontstaat er ruimte voor meer duurzame en geweldloze vormen van conflictransformatie. Er ontstaat ook ruimte voor mannen en jongens om stelling te nemen voor gendergelijkheid in vredesprocessen. Vrouwen kunnen ook een cruciale rol spelen bij het demilitariseren van conflicten. Zo was er bijvoorbeeld een vrouwenquotum van 30% bij de *National Dialogue Conference* die in 2013 en 2014 in Jemen plaatsvond, waardoor vrouwen belangrijke input konden geven.

Aanbevelingen

1. Ontwikkel een duidelijke visie op de verandering van gemilitariseerde masculiniteiten en de rol van mannen en jongens in gendergelijkheid in conflictgebieden, zoveel mogelijk als onderdeel van feministisch buitenlandbeleid.
2. Laat zowel mannelijkheid alsook de rol van mannen en jongens onderdeel uitmaken van programma's rond gendergelijkheid en vrouwenrechten in (post)conflictgebieden. Werk conform o.a. VNVR Resolutie 2242 naar de herverdeling van machtsverhoudingen in een samenleving. Staar niet blind op versterken van vrouwen en meisjes alleen.
3. Financier onderzoek naar de samenhang van masculiniteiten en gewapend geweld. Betrek denktanks en Nederlandse diplomatieke vertegenwoordigers bij onderzoek en ontwikkelingsprogramma's.

Zorg voor een duurzaam en inclusief handels- en investeringsbeleid

Werk toe naar een gender-inclusief handelsbeleid

Nederland heeft zich gecommiteerd aan een handelsbeleid dat ook voordelen biedt voor vrouwen in Nederland en in het zuiden. Het ondersteunt de gender impact analyses die de Europese Unie uitvoert en pleit voor hoofdstukken of artikelen in handelsovereenkomsten en bij de Wereldhandelsorganisatie die iets willen betekenen voor vrouwen in handel.

Feministische organisaties en andere groepen geleid door vrouwen en gender non-conforme personen, in Europa en in het mondiale Zuiden, hebben grote twijfels bij de effectiviteit van deze voornemens en wat er al van terecht gekomen is in beleid. Ze zien en horen over de vele negatieve gevolgen die meer handel hebben gebracht. Zoals meer werk voor vrouwen en meisjes maar onder bijna slaafse condities, of onteigening van land en milieu omdat grote bedrijven grondstoffen moeten winnen of landbouw inrichten voor export. De beleidsvoornemens – die zeker belangrijk zijn om door te voeren - vallen in het niet bij deze grootschalige effecten.

De Nederlandse aanpak moet van het stimuleren van economische empowerment van (vaak alleen ondernemende) vrouwen als een extra stapje veranderen een volwaardige 'gender mainstreaming' van het handelsbeleid. Dat houdt in: alle handelsmaatregelen moeten getoetst worden op hun negatieve en positieve effecten en waar ze de rechten van vrouwen schenden, of genderongelijkheid actief promoten, moet beleid worden aangepast. Daarbij is het belangrijk mee te nemen dat iedere vrouw anders is en discriminatie anders werkt. Privatisering van publieke diensten - een onderwerp in onderhandelingen - kan iets opleveren voor vrouwelijke ondernemers en tegelijkertijd veel grotere groepen van vrouwelijke burgers en werknemers achterstellen door lagere lonen en hogere kosten.

Aanbevelingen

1. Zet in op een gender-inclusief handelsbeleid dat actief pleit voor deelname van gendergelijkheids- en vrouwenrechtenorganisaties en feministische groepen. Dat betekent in de regelgeving, zoals het vastleggen van consultaties en gremia, plus het toelaten van organisaties in overleggen waar nu alleen bedrijven toegang tot hebben (zoals rond het vaststellen van handelsstandaarden).
2. Maak meer financiering mogelijk en verscherp de politieke inzet om vrouwen, meisjes en gender non-conforme personen mee te laten doen aan maatschappelijke consultaties. Daarop doet Nederland al veel, en van die inzet en ervaring kan ze gebruik maken om ook haar handelsbeleid zo in te richten.

Veranker gender in internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen

Met de positieve toezegging in het coalitieakkoord om over te gaan tot nationale wetgeving voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen (IMVO) wordt de urgentie van bindende regelgeving voor bedrijven erkend. Nederland neemt hiermee haar verantwoordelijkheid om rechtenschendingen in productieketens op korte termijn aan te pakken en kan zo binnen de Europese Unie een voortrekkersrol spelen om tot ambitieuze Europese IMVO-wetgeving te komen. Nationale IMVO-wetgeving kan een belangrijke stap vooruit betekenen voor hen die getroffen worden door mensenrechtenschendingen en milieuschade door bedrijven. Specifieke aandacht voor gendergelijkheid en vrouwenrechten is daarbij van groot belang.

Vrouwen worden disproportioneel getroffen door rechtenschendingen door bedrijven. Deze schendingen zijn niet genderneutraal. De gevolgen voor vrouwen zijn doorgaans ernstiger en komen boven op de structurele discriminatie die zij al ondervinden door een gebrek aan gendergelijkheid wereldwijd. In de kledingindustrie, land- en tuinbouw en vele andere sectoren is de meerderheid van de werknemers vrouw. Deze vrouwen worden hard getroffen door geweld en uitbuiting. Zo blijkt dat 80% van de vrouwelijke textielwerkers in Dhaka, Bangladesh te maken krijgt met (seksueel) geweld. En krijgen vrouwen in Guatemala te maken met geweld, landroof, milieuvervuiling en een gebrek aan werkgelegenheid door de palmolieplantages in hun omgeving.²⁴

Ook internationaal is er erkenning voor het belang van een genderlens in toepassing van *due diligence* door bedrijven. Zowel de *Gender Dimensions of the UN Guiding Principles*²⁵ als de *OESO Due Diligence Handreiking*²⁶ roepen bedrijven op een genderperspectief te integreren in alle stappen van het *due diligence*-proces. Uit onderzoek blijkt echter dat in Frankrijk gevestigde multinationals die onder de Franse IMVO-wetgeving vallen, zoals L'Oréal en McDonalds, te weinig ondernemen om vrouwenrechten te beschermen en gender-gerelateerd geweld in hun ketens te voorkomen.²⁷

Ook Nederlandse bedrijven hebben, volgens onderzoek in opdracht van de Nederlandse overheid, moeite met het toepassen van een genderlens in het doen van *due diligence*.²⁸ Hieruit blijkt het belang van het expliciet integreren van gendergelijkheid en vrouwenrechten in IMVO-wetgeving. De stap van Nederland om tot bindende regelgeving van bedrijven te komen juichen wij daarom alleen maar toe.

Aanbevelingen

1. Implementeer een sterke genderlens²⁹ in IMVO-wetgeving die bedrijven in staat stelt de nadelige gevolgen van hun handelen op vrouwen en andere genderidentiteiten aan te pakken.
2. Ontwikkel en implementeer robuuste wetgeving in lijn met de OESO-richtlijnen. Houdt hierbij rekening met het 'do no harm' principe - het beperken van de schade op mens en milieu - evenals het 'do good' principe, gericht op het versterken van duurzame ketens waarin het leiderschap van lokale producenten, het welzijn van de lokale bevolking en het respect voor ecosystemen. Betekenisvolle participatie van betrokkenen, waaronder vrouwen, en effectieve aansprakelijkheid van bedrijven om toegang tot recht en herstel te waarborgen zijn daarvoor van cruciaal belang.
3. Bevorder ambitieuze en gender-responsieve bindende regelgeving voor bedrijven wereldwijd via IMVO-wetgeving binnen de EU en zet in op een VN-verdrag 'Mensenrechten en Bedrijfsleven'.

²⁴ https://actionaid.nl/wp-content/uploads/2020/10/ActionAid_Palmolie_A4_Lowres.pdf

²⁵ <https://www.undp.org/publications/gender-dimensions-guiding-principles-business-and-human-rights>

²⁶ <https://www.oecd.org/investment/duel-diligence-guidance-for-responsible-business-conduct.htm>

²⁷ <https://actionaid.nl/2021/09/10/vigilance-0-les-multinationales-francaises-et-les-violences-sexistes-et-sexuelles/>

²⁸ <https://open.overheid.nl/repository/ronl-de92a0ff-6326-4327-88b8-9da4d432d606/1/pdf/kamerbrief-inzake-voortgang-uitvoering-beleidsnota-van-voorlichten-tot-verplichten.pdf>

²⁹ https://actionaid.nl/wp-content/uploads/2020/02/We-Mean-Business-Protecting-Womens-Rights-in-Global-Supply-Chains_ActionAid_March-2020.pdf

Investeer in vrouwelijk ondernemerschap en vergroot financiële inclusie

Volgens de VN-Secretaris-Generaal, António Guterres, zijn gendergelijkheid en de empowerment van vrouwen en meisjes dé bepalende kwesties van onze tijd en de grootste uitdaging wereldwijd op het gebied van de mensenrechten en armoedebestrijding. Daarom is het nu belangrijker dan ooit om in de economische positie van vrouwen uit de laagste inkomensgroepen te investeren.

Voor miljoenen vrouwen in ontwikkelingslanden is ondernemerschap de enige mogelijkheid om hun families en gemeenschap uit de armoede te helpen. Het ondersteunen van vrouwelijke micro- en kleine ondernemers wordt erkend als de *motor voor een duurzame economische groei en ontwikkeling*. Het gaat er om dat vrouwen de stap moeten kunnen maken van overleven van dag tot dag naar een positie waarin zij zich kwalitatief goede voeding kunnen veroorloven, medische zorg kunnen betalen indien nodig, hun kinderen naar school kunnen laten gaan.

Tegelijkertijd wordt deze groep vrouwen vaak uitgesloten van toegang tot (financiële) diensten. Naast de duidelijk bijdrage aan SDG 5 en 8 draagt het ondersteunen van vrouwelijke ondernemers ook bij aan het voorkomen van instabiliteit. Genderongelijkheid, fragiliteit en instabiliteit zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Onderzoek wijst uit dat aan financiering voor gendergelijkheid de economische groei van landen vergroot en veiligheidsrisico's en instabiliteit vermindert.³⁰

Het is daarom van groot belang dat voor het ondersteunen van vrouwelijke micro- en kleine ondernemers in de nieuwe BHOS beleidsnota nadrukkelijk aandacht is en de volgende aanbevelingen daarin worden meegenomen.

Aanbevelingen

1. Financiële inclusie gaat over meer dan het aantal vrouwen met toegang tot financiële diensten en producten. Om financiële inclusie succesvol te maken, zouden we voor een gendertransformatieve aanpak moeten kiezen. Dit betekent dat we niet alleen moeten inzetten op ondernemersvaardigheden maar juist op het aanpakken van systemische barrières voor succesvol ondernemen. Het gaat dan om sociale normen die alle huishoudelijke en zorgtaken bij vrouwen neerleggen, maar ook over de inrichting van de financiële sector die in de producten, diensten en voorwaarden gericht is op mannelijke ondernemers.
2. Het vergroten van ondernemerschap onder vrouwen gaat dus gepaard met het verlichten van hun zorgtaken en het aanpakken van ongelijkheden in huishoudelijke verantwoordelijkheden. Vrouwen in ontwikkelingslanden dienen te worden voorzien van sociale bescherming om de last van onbetaalde zorg te verlichten en hun deelname in de politieke en economische arena mogelijk te maken.
3. Voor een systemische, duurzame verandering dient in gezamenlijkheid een visie ontwikkeld te worden op samenwerking zodat het werk van verschillende actoren beter op elkaar aansluit. De rol en bijdrage van (lokale) overheden, NGOs, lokale gendergelijkheids- en vrouwen(rechten)organisaties en groepen, ontwikkelingsbanken, financiële instanties, de private sector en investeerders zijn allen onmisbaar. Vanuit de vrouwelijke micro- en kleine ondernemers gezien is verbetering in afstemming en samenwerking nodig om de stap naar succesvol ondernemerschap een logische stap te maken.

---

³⁰ <https://wpshcompact.org/2021/12/02/if-we-truly-want-gender-equality-we-need-to-finance-it/>

Ontwikkel en implementeer een Feministisch Buitenlandbeleid

Meerdere gidslanden op het gebied van internationale samenwerking, waaronder Canada, Zweden en Frankrijk, voeren een Feministisch Buitenlandbeleid. Ook Duitsland waagt nu onder leiding van minister van Buitenlandse Zaken Annalena Baerbock de sprong. Een Feministisch Buitenlandbeleid richt zich op het versterken van de rechten en het welzijn van mensen in een kwetsbare positie en gemarginaliseerde groepen, als voorwaarde voor meer rechtvaardige, duurzame en stabiele samenlevingen waar iedereen bij gebaat is.

De internationale groeiende aandacht voor Feministisch Buitenlandbeleid komt voort uit het besef dat grondoorzaken van armoede, discriminatie, onderdrukking en onveiligheid voortvloeien uit ongelijke machtsverhoudingen. In een Feministisch Buitenlandbeleid staat het aanpakken van deze ongelijke machtsstructuren centraal, evenals het versterken van onder meer de stem van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit, en gemarginaliseerde groepen die deze problematiek aan de orde stellen.

Nu schrikt de term 'feminisme' geregeld mensen af. En dat is zonde. Want feminisme wordt vaak verkeerd geïnterpreteerd, omdat gedacht wordt dat het alleen maar om vrouwen en meisjes gaat. Het gaat juist over bestaande sociale normen over vrouwelijkheid en mannelijkheid, die een negatieve invloed hebben op de kansengelijkheid en de rechten van vrouwen, meisjes, mannen, jongens en gender in alle diversiteit. Ofwel, feminisme is in het belang van én een zaak van iedereen.

In deze tijden van toenemende misogynie, nationalisme, populisme en militarisme is een sterke tegenbeweging broodnodig. Feministisch Buitenlandbeleid is een politiek kader dat deze tegenbeweging biedt. Let wel, Feministisch Buitenlandbeleid is alleen succesvol wanneer de aanpak van ongelijke machtsverhoudingen als de onderliggende *oorzaak* van genderongelijkheid en andere vormen van discriminatie, onderdrukking en onveiligheid daadwerkelijk het uitgangspunt vormt. Het mag niet slechts een toevoeging aan bestaand beleid zijn.

Kortom, een inzet op systeemverandering is een must. En dit vereist een politiek commitment voor de lange termijn. Waarbij een land dat voor een Feministisch Buitenlandbeleid gaat zeker moet kijken naar het eigen handelen. Verdere coherentie tussen alle beleidsterreinen van het buitenlandbeleid is dan ook cruciaal: van diplomatie, internationale samenwerking en handel tot defensie, van vrede en veiligheid tot klimaat. Het is van belang dat verschillende ministeries en bewindspersonen hierin gezamenlijk optrekken: Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel & Ontwikkelingssamenwerking, Defensie, Justitie & Veiligheid, Klimaat & Energie en OCW/Emancipatie.

Het ontwikkelen en uitvoeren van een Nederlands Feministisch Buitenlandbeleid biedt ons dé kans om op internationaal vlak een voortrekkersrol te blijven spelen. Nederland moet zich aansluiten bij de andere gidslanden die al een Feministisch Buitenlandbeleid hanteren. Door een Feministisch Buitenlandbeleid te omarmen en samen te werken met andere koplopers hierop, verbetert Nederland niet alleen haar eigen beleid. Nederland geeft internationaal hiermee ook een belangrijk signaal af aan andere landen actief in internationale samenwerking. Eén land alleen kan de internationale politiek niet veranderen. Maar Nederland kan met haar bondgenoten op deze manier bijdragen aan de wereldwijde verschuiving naar een situatie waarin gelijkheid en welzijn uitgangspunten zijn.

We roepen de Nederlandse overheid op een Feministisch Buitenlandbeleid in te voeren. De WO=MEN leden hebben veel kennis op dit thema. Wij dragen graag bij aan de bewustwording van de noodzaak voor een Feministisch Buitenlandbeleid, als aan de totstandkoming en invulling hiervan.

WO=MEN Dutch Gender Platform is het grootste genderplatform in Nederland. Zo'n 54 organisaties en 113 professionals zijn verbonden aan WO=MEN: ontwikkelingssamenwerkings- en vredesorganisaties, (diaspora) gendergelijkheids- en vrouwenrechtenorganisaties, vakbonden, politie, journalisten, kennisinstituten, academici, militairen, ondernemers, studenten en opiniemakers. Samen werken we aan een rechtvaardige wereld waarin gendergelijkheid en de rechten van vrouwen en meisjes in al hun diversiteit worden gerespecteerd.

Meer info: www.wo-men.nl